

Beleidsdoorlichting Nederlandse steun aan ontwikkeling van zuidelijke civil society 'Shifting interests, changing relations, support under pressure'

[1] Procedure

De procedure waarmee deze beleidsdoorlichting is uitgevoerd kan als adequaat getypeerd worden. De keuzes voor landen, evaluatietechnieken alsmede het betrekken van relevante stakeholders in de referentiegroep en door middel van expertmeetings is te verantwoorden. De ingeschakelde onderzoekers hebben zich consciëntieus van hun taak gekwet. Er is echter wel sprake van enige tijdsdruk geweest in het hele proces; tevens was de ambitie om drie parallelle beleidsterreinen met elkaar te verbinden analytisch interessant en beleidsmatig relevant, maar praktisch moeilijk uit te voeren. Het team heeft over deze uitdaging relevante observaties opgenomen in het rapport (zie 1.2 'the complexity of the policy review'), maar dit had wat beter in de samenvatting tot uitdrukking kunnen komen. Heel goed in de aanpak is ook dat het beleidsproces middels een 'Theory of Change' (ToC) gereconstrueerd is. Maar belangrijk is daarbij wel te noteren dat deze Theory of Change door IOB zelf (achteraf) gecreëerd is als analytisch instrument voor deze beleidsdoorlichting. Het positieve van deze benadering is dat de ervaringen van de afgelopen jaren op deze manier kunnen bijdragen aan een betere en – wellicht zelfs – meer realistische ToC voor het ministerie; het nadeel van deze benadering is dat uitspraken over effectiviteit met name over de projecten een beetje tussen een 'ex-ante' en 'ex-post' beoordeling in vallen. Vooral de 'main findings' van de beleidsdoorlichting moeten met deze aantekening in het achterhoofd gelezen worden.

[2] Hoofdbevindingen

Het rapport laat op meerdere plaatsen het belang van Nederlandse CSOs zien in hun relatie met zuidelijke CSOs. Tevens zijn er vele redenen aan te geven waarom deze relatie ook met Nederlands overheidsgeld ondersteund kan worden. Dat deze relatie niet makkelijk is, dat er over de efficiëntie en effectiviteit gediscussieerd kan worden, wordt echter ook uit het onderzoek duidelijk. De diverse onderzoeken hebben vele interessante bevindingen opgeleverd. De hoofdtekst van het rapport levert vele interessante observaties op. Maar bij elkaar gebracht blijkt het moeilijk om preciezere algemene conclusies te trekken. Onder de 'main findings' van het rapport had best iets vaker genoteerd mogen worden dat met name ten aanzien van de effectiviteit – op het hoogste niveau – van het beleid conclusies niet echt goed te trekken zijn. Daar zijn redenen voor te geven, waar het rapport op ingaat, maar die wellicht verloren gaan als alleen de samenvatting (of zelfs alleen de tussenkopjes) gelezen worden. Het is goed dat het rapport een annex heeft opgenomen met een aanzienlijk aantal thema's voor verder onderzoek. Een deel van deze thema's kan opgenomen door de CSOs zelf, een deel door het ministerie, een deel daarvan zou uitgezet kunnen worden bij onderzoeksinstellingen. Het is aan te bevelen dat IOB hier een proactieve rol in speelt om te voorkomen dat bij een volgende beleidsdoorlichting de wat moeilijkere evaluatievragen blijven liggen.

Het rapport illustreert op een adequate manier de complexiteit van dit beleidsinstrumentarium door in te gaan op het spanningsveld dat bestaat tussen de ambities van het ministerie, de relatief gebrekkige continuïteit van het beleid daaromtrent, een snel veranderende internationale omgeving en de daarbij horende dilemma's (strategische keuzes) die alle spelers alleen en in samenwerking met elkaar moeten nemen. Deze dynamiek bepaalt in grote mate ook de efficiëntie – en zelfs de effectiviteit – van het beleid. Voor een deel heeft dat consequenties voor de manier waarop de tot stand gekomen partnerschappen worden opgezet, voor een deel op de manier waarop binnen de projecten via Monitoring en Evaluatie processen voortgang wordt gedocumenteerd. Het rapport laat

terecht zien dat hier nog enorme winst geboekt kan en moet worden. Echter niet in de richting van meer controle, maar meer in de richting van (gezamenlijk) 'leren'. De aanbevelingen dienaangaande zijn echter nog rudimentair.

[3] Aanbevelingen

De aanbevelingen volgen over het algemeen uit de gekozen onderzoeksopzet. Het rapport had meer analytisch mogen zijn, in de zin dat er bij de gevonden bevindingen een 'waarom' vraag op z'n plaats was geweest. Bijvoorbeeld de statement (p. 14) dat 'there was little evidence that CD support contributed to making SCSOs more successful in addressing the MDGs' had aanleiding kunnen zijn voor nader onderzoek. Net zoals regelmatige verwijzingen naar de omstandigheid dat de MFS II evaluatie bepaalde zaken onvoldoende heeft beantwoord. De formulering lijkt er nu op te duiden dat de conclusie dus negatief is ten aanzien van effectiviteit, maar de enige conclusie die op basis van de onderzoeken getrokken kan worden is dat we het niet precies weten. Gegeven de complexiteit van de ambities is dat echter niet zo gek. Dat een langere termijn en/of groter onderzoek precieze informatie had kunnen opleveren spreekt in dit geval voor zich, maar had wel wat meer benadrukt kunnen worden. Bijvoorbeeld ten aanzien van MFS II kan gesteld worden dat de beoordelingsperiode vrij kort is geweest om tot scherpere aanbevelingen te komen. Dat de aanbevelingen op dit vlak redelijk algemeen zijn is daarom ook terecht.

[4] Inbreng referentiegroep

De referentiegroep heeft gedurende het proces op belangrijke momenten inbreng gehad: bij aanvang in het bepalen van de onderzoeksopzet en Terms of Reference van externe consultants, bij tussentijdse rapportages en bij de verwerking van de uiteindelijke conclusies en aanbevelingen. De bijeenkomsten waren relatief kort, maar efficiënt. Lang niet alle adviezen van de referentiegroep zijn meegenomen, maar het is mijn overtuiging dat de IOB onderzoekers hun best gedaan hebben om aan alle commentaren recht te doen. Ten aanzien van mijn eigen inbreng dienaangaande: die is serieus meegenomen; voor het verzoek – gedaan in de afsluitende fase van de beleidsdoorlichting - om het geheel meer analytisch te maken was minder tijd beschikbaar, maar voor een deel zijn die thema's meegenomen in de onderzoeksagenda in de annex.

Prof. dr. R. van Tulder
Hoogleraar RSM Erasmus Universiteit
Academisch Directeur Partnerships Resource Centre
Lid van de externe referentiegroep